

Psychické reakce nemocných na negativní informaci typu: „Máte maligní nemocnění“

Zdeněk Adam², Jeroným Klimeš¹, Zdeněk Boleloucký³

¹Soukromá psychologická ambulance, Praha

²Interní hematologická a onkologická klinika LF MU a FN Brno

³Oddělení psychiatrie a psychoterapie Svitavské nemocnice

Sdělení silně negativní informace typu „máte rakovinu“ vyvolá v každém jedinci bouřlivou reakci, která má určité fáze. Jako první tuto reakci na nádorové onemocnění popsala Elizabeth Kübler-Rossová. Její popis však vystihoval ty nejvíce zřetelné reakce, zatímco méně nápadné reakce nemocného se v tomto původním popisu nevyskytují. Cílem textu je seznámit čtenáře s kompletním spektrem všech možných reakcí nemocného na citované sdělení, tak jak se s nimi v reálném životě setkáváme.

Klíčová slova: rakovina, reakce na negativní informaci.

Psychical reaction of patients to the negative information on cancer diagnosis

Strong negative message of the type „You have been diagnosed with cancer“ produces blustering reaction with specific phases in any individual. Elizabeth Kübler-Ross was the first who described this reaction to cancer findings. However, her description hit the most distinctive marks only, while less noticeable signs did not occur in the original specification. The goal of this text is to familiarize a reader with complex spectrum of all possible patient reactions to the announcement of cancer as met in real life.

Key words: cancer, psychical reaction to malignant disease.

Úvod

Před mnoha lety popsala Elizabeth Kübler-Rossová schematicky, jak ve vyvíjí psychika nemocného a jeho reakce na sdělení negativní informace typu: „Máte rakovinu“. Uvědomovali jsme si, že tuto informaci jsme v naší profesi hematologie a onkologie byli nuceni říkat poměrně často, ale že reakce nemocných se vždy neshodovaly s tím, co poprvé popsala Elizabeth Kübler-Rossová. A proto se nyní k tomuto tématu vracíme společně s psychologem a psychiatrem, abychom popsali tyto reakce v celé šíři, jak je reálný život přináší.

Informace o závažné nemoci vede k akutní změně identity člověka

Oznámení diagnózy jakékoli smrtelné nemoci z hlediska psychologie vede ke změně identity pacienta. Tedy mění se identitní výrok: „Já jsem člověk, který má svůj život pevně v rukou,“ na větu: „Jsem nemocný, možná za pár měsíců zemřu.“

Identita člověka se může měnit pomalu, např. u náboženských konverzí, nebo člověku pomalu dojde, že je homosexuál. Existují ale

rychlé, z vnějšku vnucené změny identity, kam spadá i oznámení nepříznivé diagnózy nebo úmrtí blízkého člověka (změna identity – jsem manželka jsem vdova). Vnucená vnější změna identity se liší od pomalé, spontánní tím, že na začátku je přítomna šoková fáze. Člověk na ně reaguje tzv. poruchami přizpůsobení (F43), kterým se dříve říkalo reaktivní deprese, neboť depresivní reakce bývá jedna z nejčastějších.

Poruchy přizpůsobení obecně odeznívají do 3–6 měsíců, vzácně až do 2 let. Obzvláště rozvláčné bývají u lidí se sklony k sebeobviňování či k rozladám (dystymiím, F34.1, popř. F38).

Průběh reaktivní deprese se nedá silou vůle moc zkrátit, naopak volní úsilí ji spíš prodlužuje. Hlavním důvodem je obranná reakce daného člověka. Dočasně totiž přestávají fungovat indikátory běžných potřeb: člověku se nechce spát, tak nespí; nemá chuť jíst, pít, tak nejí a dehydratuje; nemá potřebu vidět jiné lidi, tak trpí samotou. To vše reaktivní depresi citelně protahuje. Jak vidno, je to právě stresová obranná reakce člověka, která v tomto případě jeho zdravotní stav ještě zhoršuje. Proto lékař, který vidí nadprůměrně silné projevy poruch přizpůsobení, by je měl zvláště diagnostikovat pomocnou diagnózou,

KORESPONDENČNÍ ADRESA AUTORA:

prof. MUDr. Zdeněk Adam, CSc., Adam.Zdenek@fnbrno.cz

Interní hematologická a onkologická klinika LF MU a FN Brno, pracoviště Bohunice, Jihlavská 20, 624 00 Brno

Cit. zkr. Vnitř Lék 2020; 66(3): 182–185

Článek přijat redakcí: 10. 12. 2018

Článek přijat k publikaci: 18. 2. 2019